नेपाल राष्ट्र बैंक

अनुसन्धान विभाग

देशको वर्तमान आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

(आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित)

आर्थिक परिदृश्य

१. चालू आर्थिक वर्षको पहिलो महिनादेखि तराई भूभागमा जारी बन्द हड्तालले शिथिल भएको अर्थतन्त्र भारतको अघोषित नाकाबन्दीले थप प्रभावित भएको छ । खाद्यान्न, इन्धन र औषधी लगायत जीवन निर्वाहको लागि अति आवश्यक वस्तुहरुको समेत आयात अवरुद्ध हुँदा जनजीवन कष्टकर हुनुको साथै विकास निर्माण कार्य ठप्प भएको छ ।

२. २०४६ को राजनैतिक परिवर्तन पश्चात नेपाली अर्थतन्त्रको स्वरुप र नेपालीको जीवनशैलीमा उल्लेख्य परिवर्तन आएको छ । निजी सवारी साधन एवम् खाना पकाउन एल.पी. ग्याँसको प्रयोग व्यापक रुपमा बढ्दै गएको छ भने खाद्यान्न, औषधी लगायत जीवन निर्वाहको लागी अत्यावश्यक वस्तुहरु समेतमा परनिर्भरता बढ्दै गएको छ ।

३. त्यसैगरी, व्यवसायिकता तर्फ उन्मुख कृषि क्षेत्रमा उन्नत बीउ/विजन, यन्त्र उपकरण एवम् रासायनिक मलको प्रयोग बढ्दै गइरहेको छ । औद्योगिक क्षेत्रतर्फ आवश्यक कतिपय कच्चा पदार्थ भारतबाटै खरीद गर्ने प्रवृति बढ्दो क्रममा रहेको छ । औद्योगिक क्षेत्रको लागि आवश्यक अन्य यन्त्र उपकरण एवम् कच्चा पदार्थको आयातका साथै उत्पादित वस्तुहरुको निर्यातमा पनि भारत तर्फ कै नाका प्रयोग गर्नु पर्ने बाध्यता छ । यस परिप्रेक्ष्यमा बन्द हडताल एवं नाकावन्दीका कारण इन्धन अभावले समग्र कृषि तथा औद्योगिक क्षेत्रमा नकारात्मक प्रभाव परेको छ ।

४. पछिल्लो समयमा सेवा क्षेत्र अन्तर्गत खासगरी पर्यटन, होटल, यातायात र शैक्षिक गतिविधि ठप्प प्रायः छन् । पर्यटक आगमन अत्यन्त न्यून रहेकोले पर्यटकीय सीजनमा समेत होटलहरुको अकुपेन्सी दर ३० प्रतिशत भन्दा कम रहेको छ । सार्वजनिक तथा ढुवानीका सवारी साधनहरु पनि अत्यन्त न्यून संख्यामा चलेका छन् । समग्रमा देशको आपूर्ति तथा वितरण प्रणाली नराम्ररी प्रभावित भएको छ ।

५. कृषि उत्पादनमा करिब २१ प्रतिशत अंश रहेको धानबालीमा न्यून बर्षाका कारण अपेक्षित उत्पादन नहुने अवस्था रहेको स्थितिमा हड्ताल एवम् नाकाबन्दीका कारण रासायनिक मल, किटनासक औषधी तथा कृषि सामग्रीहरु पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध हुन नसकी धानको उत्पादन थप प्रभावित भएको छ । फलतः गत वर्षको तुलनामा यस्तो उत्पादन करिव ५ प्रतिशतले घट्ने प्रक्षेपण रहेको छ । त्यसैगरी, बन्द हड्ताल एवम् इन्धनअभावका कारण दुध, तरकारी लगायत समग्र कृषिजन्य उत्पादनको बजार पहुँचमा समेत असहजता आएकोले कृषि क्षेत्रको लक्षित करिब २ प्रतिशतको वृद्धिदर हासिल हुने देखिदैन ।

६. समीक्षा अवधीमा प्रमुख औद्योगिक करिडोर अन्तर्गतका अधिकांश उद्योगहरु बन्द अवस्थामा रहेका छन् भने सञ्चालित उद्योगहरुको क्षमता उपयोग समेत अत्यन्त न्यून रहेको छ । भूकम्प पश्चात बन्द अवस्थामा रहेको राष्ट्रिय गौरवको आयोजना अपर तामाकोशीको निर्माणस्थलसम्म जाने बाटो मर्मत हुन नसकेकोले उक्त आयोजना समीक्षा अवधिसम्म सुचारु हुन सकेको छैन । त्यसैगरी रसुवागढी एवम् साञ्जेन लगायतका महत्वपूर्ण जलविद्युत आयोजनाहरुको निर्माण कार्य इन्धनअभावका कारण प्रभावित भएको छ ।

७. अध्यादेशमार्फत् गठित राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण पछिल्लो समय आवश्यक कानूनी व्यवस्थाको अभावमा कार्यान्वयनमा आउन नसकेकोले सरकार मार्फत् हुने पुनर्निर्माण कार्यको शुरुवात हुन सकेको छैन । यसैगरी, सरकारबाट भूकम्प पीडितहरुको आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागी उपलब्ध गराइने प्रति घरपरिवार रु. २ लाख अनुदान समीक्षा अवधि सम्ममा वितरण हुन सकेको छैन । साथै, ऐतिहासिक सम्पदाहरु एवम् निजी घर/भवनहरुको पुनर्निर्माण कार्य यस अवधीसम्ममा शुरुवात भएको छैन ।

८. नेपालको चीनतर्फका प्रमुख दुई नाकाहरुमध्ये रसुवागढी नाका केही समयतया सुचारु भएको छ । तर रसुवागढी नाका जाने सडकको ७ कि.मी. राम्चे खण्डमा वाह्रै महिना पहिरोको खतरा रहेको तथा वेत्रावती-मैलुङ्ग-स्याफ्रुवेसीको ट्रयाक खोल्ने कार्य अझै सम्पन्न हुन नसकेकोले उक्त नाका कुनै पनि वेला अवरुद्ध हुन सक्ने स्थिति छ । तातोपानी तर्फको नाका भने पहिरोको अवरोधको कारण अझै सञ्चालनमा आउन सकेको छैन ।

९. समग्रतामा, गत बैशाखको विनाशकारी भूकम्पको क्षति पश्चात पूनर्निर्माणले गतिलिन नसकेको र नेपालका उद्योगहरुको कुल क्षमता उपयोग गत आर्थिक वर्षमा करिव ५३ प्रतिशतमात्र रहेको पृष्ठभूमिमा चालू आर्थिक वर्षको प्रथम तीन महिनासम्मको यस्तो लगातारको असहज परिस्थितिले उद्योग, व्यापार र सेवा क्षेत्र, खासगरी पर्यटन व्यवसाय र होटलको क्षमता उपयोग अति न्यून स्तरमा झरेको छ । फलस्वरुपः अर्थतन्त्रको समग्र उत्पादन क्षमता (Potential output) को स्तर नै घट्दै गएको अनुमान गरिएको छ । यसै सन्दर्भमा पछिल्लो समय विश्व बैंकले* चालू आर्थिक वर्षमा नेपालमा आर्थिक वृद्धिदर ६ प्रतिशत लक्ष्यको तुलनामा ३.७ प्रतिशतमा खुम्चने प्रक्षेपण गरेको छ । तर यो अवस्थाको निरन्तरताले आर्थिक वृद्धिमा थप नकरात्मक असर पर्ने देखिएको छ ।

मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर

उपभोक्ता मुद्रास्फीति

१०. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को असोज महिनामा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ८.३ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीति ७.५ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क वृद्धिदर ९.४ प्रतिशत रहेको छ भने गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्क वृद्धिदर ७.५ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यी समूहहरुको मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १०.६ प्रतिशत र ४.९ प्रतिशतले वृद्धि भएका थिए । बन्द हडताल र भारतको अघोषित नाकाबन्दीका कारण देशभित्र अत्यावश्यक वस्तुहरुको आपूर्तिमा कमी आई बजारमा पर्याप्त मात्रामा वस्तुहरु उपलब्ध हुन नसकेकोले मूल्यमा चाप पर्न गएको छ ।

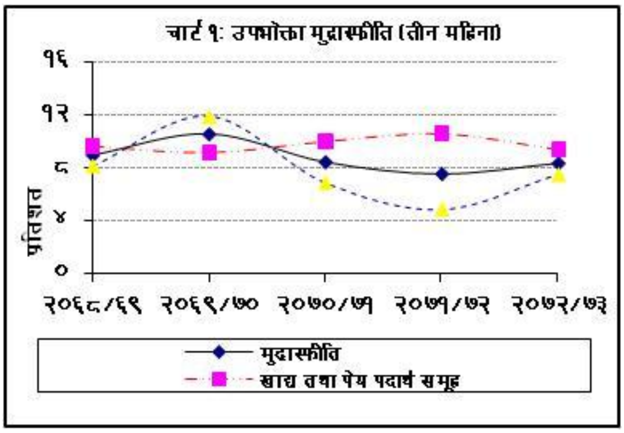

चार्ट १: उपभोक्ता मुद्रास्फीति (तीन महिना)

११. समीक्षा अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहमा पर्ने वस्तुहरुमध्ये दलहन तथा गेडागुडी उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर सबैभन्दा बढी अर्थात ३४.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा १०.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा १.१ प्रतिशतले घटेको घ्यू तथा तेल उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्क र १०.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको दुग्धजन्य पदार्थ तथा अण्डा उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्क समीक्षा अवधिमा क्रमशः १७.३ प्रतिशत र १०.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा मासु तथा माछा उप-समूह र खाद्य तथा खाद्यजन्य पदार्थ उप-समूहको वार्षिक विन्दुगत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १० प्रतिशत र ८.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यी उप-समूहहरुको मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ७ प्रतिशत र १०.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा क्रमशः १४.३ प्रतिशत र ५.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको फलफूल उप-समूह र मसला उप-समूह दुवैको मूल्य सूचकाङ्क समीक्षा अवधिमा ८.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

१२. समीक्षा अवधिमा गैर-खाद्य तथा सेवा समूहमा पर्ने वस्तु तथा सेवाहरुमध्ये शिक्षा उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्क सबैभन्दा बढी अर्थात १२.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा ५.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा क्रमशः ७.६ प्रतिशत र २.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको कपडा, तयारी लुगा र जुत्ता उप-समूह र घरभाडा, पानी, बिजुली, ग्याँस र अन्य

* Nepal Country Snapshot, The World Bank Group, Washington, D.C., October 2015.

इन्धन उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा समीक्षा अवधिमा क्रमशः १०.४ प्रतिशत र ९.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा फर्निसिङ्ग तथा घरायसी उपकरण उप-समूह र संचार उप-समूह दुवैको मूल्य सूचकाङ्कमा ३.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा फर्निसिङ्ग तथा घरायसी उपकरण उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा ६.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो भने संचार उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्क ०.२ प्रतिशतले घटेको थियो । समीक्षा अवधिमा मनोरञ्जन तथा संस्कृती उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्क ३ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा ४.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

१३. क्षेत्रगत आधारमा विश्लेषण गर्दा समीक्षा अवधिमा सबैभन्दा बढी काठमाडौं उपत्यकामा ९.१ प्रतिशतले मूल्य वृद्धि भएको छ भने पहाडमा ८.८ प्रतिशत, तराईमा ७.७ प्रतिशत र हिमालमा ७.२ प्रतिशतले मूल्य वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्ता मूल्य सूचकाङ्कहरुको वृद्धिदर काठमाडौं उपत्यकामा ७.७ प्रतिशत, पहाड र तराई दुबैमा ७.४ प्रतिशत रहेको थियो ।

नेपाल र भारत बीचको उपभोक्ता मुद्रास्फीति अन्तर

१४. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को असोज महिनामा भारतको वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ५ प्रतिशत रहेको तुलनामा नेपालको ८.३ प्रतिशत रहेको छ । समीक्षा अवधिमा यी दुई मुलुक बीचको उपभोक्ता मुद्रास्फीति अन्तर ३.३ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा नेपाल तथा भारतमा यस्तो मुद्रास्फीति क्रमशः ७.५ प्रतिशत र ५.५ प्रतिशत रहेकोले दुई मुलुक बीचको उपभोक्ता मुद्रास्फीति अन्तर २ प्रतिशत रहेको थियो । २०७२ बैशाखमा गएको विनाशकारी भूकम्पको अन्तराल प्रभाव र हालै भारतले नेपाल माथि लगाएको अघोषित आर्थिक नाकाबन्दीको कारण नेपाल र भारत बीच मुद्रास्फीति दरको अन्तरमा वृद्धि हुन गएको हो ।

थोक मुद्रास्फीति

१५. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को असोज महिनामा वार्षिक विन्दुगत थोक मुद्रास्फीति दर ५.९ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीति ७.२ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा थोक मूल्य अन्तर्गत कृषिजन्य वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क १०.५ प्रतिशतले र स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क ५.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने आयातीत वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क ३.९ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा कृषिजन्य वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क ९.५ प्रतिशतले, स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क ६.२ प्रतिशतले र आयातीत वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्क ३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

१६. समीक्षा अवधिमा वार्षिक विन्दुगत राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ८.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त सूचकाङ्क ९.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा अवधिमा तलब सूचकाङ्कमा ०.८ प्रतिशत र ज्यालादर सूचकाङ्कमा १० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा तलब सूचकाङ्कमा ७.६ प्रतिशत र ज्यालादर सूचकाङ्कमा ९.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

१७. समीक्षा अवधिमा तलब अन्तर्गत बैंक तथा वित्तीय संस्था, शिक्षा र सार्वजनिक संस्थान उप-समूहहरुको तलब सूचकाङ्क क्रमशः २.३ प्रतिशत, १.५ प्रतिशत र ०.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यस्तै, ज्यालादर अन्तर्गत कृषि मजदुर, निर्माण मजदुर र औद्योगिक मजदुरको ज्यालादर सूचकाङ्क क्रमशः १३.२ प्रतिशत, ९.८ प्रतिशत र ३.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

बक्स १: विगतको नाकाबन्दीमा मूल्यमा पारेको प्रभाव

२०२७ साल

२०२७ सालमा भएको नाकाबन्दी थोरै समयको लागि भएतापनि नुन, मसलाजस्ता पदार्थमा नेपाल परनिर्भर भएका कारण ती वस्तुहरुको आपूर्ति व्यवस्थापनमा केही समस्या आएको तर त्यस बखत नेपाल खाद्यवस्तु उत्पादनमा आत्मनिर्भरताको अवस्थामा रहेको हुँदा खाद्यान्न आपूर्तिमा त्यति समस्या आएको थिएन । त्यस समयमा नेपालीको क्रयशक्ति कमै रहेको, यातायातका साधनहरु कम चल्ने गरेको हुँदा पेट्रोलियम पदार्थको अभावले पनि त्यति असर नगरेको र नेपालीको खर्च गर्ने बजार पनि सीमित भएको कारण उक्त नाकाबन्दीले मूल्यबृद्धिमा खासै प्रभाव परेको देखिएन ।

२०४५ साल

२०४५ मा भारतले नेपालमाथि लगाएको नाकाबन्दीले देशभित्र खाद्यान्न, नुन, तेल, मसला जस्ता अत्यावश्यक वस्तुहरुको अभाव भई मूल्यवृद्धिमा प्रभाव परेको देखिन्छ । साथै, पेट्रोलियम पदार्थको आपूर्ति समेतमा बाधा अड्चन आई सरकारले पेट्रोलियम पदार्थ तथा अत्यावश्यकीय दैनिक खपतका सामान हवाइ मार्गबाट तेस्रो देशबाट ल्याएको थियो । नाकाबान्दी कायम रहेको १५ महिनाको अवधिमा उपभोक्ता मुद्रास्फीति बृद्धिदर ८.१ प्रतिशतदेखि १०.५ प्रतिशतसम्म पुगेको देखिन्छ ।

वाह्य क्षेत्र

१८. नेपालको वैदेशिक व्यापारमा प्रयोग हुने तराई एवं मधेशमा रहेका नाकाहरु सहज रुपमा संचालन हुन नसकेको एवं पेट्रोलियम तथा इन्धनजन्य वस्तुहरु आवागमनमा प्रमुख रुपमा उपयोग हुने वीरगञ्ज नाका ठप्प भएको लगायत चीनतर्फ जोड्ने नाकाहरु पनि सहज संचालन हुन नसकेको कारणले देशको समग्र वैदेशिक व्यापार प्रभावित हुन पुगेको छ । वैदेशिक व्यापारमा संकुचन आएको भएतापनि आयात घटेको तथा ट्रान्सफर आयमा उल्लेख्य वृद्धि भएको कारणले चालू खाता एवम् समग्र शोधनान्तर स्थिति सकारात्मक रहेको छ ।

वैदेशिक व्यापार स्थिति

१९. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा कुल वस्तु निर्यात २५.४ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १६ अर्ब ८१ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो निर्यात २.३ प्रतिशतले कमी आई रु. २२ अर्ब ५३ करोड रहेको थियो । वर्तमान असहज अवस्थाका कारण समीक्षा अवधिमा भारत, चीन र अन्य मुलुकतर्फको निर्यात घटेको कारण समग्र निर्यातमा ह्रास आएको हो ।

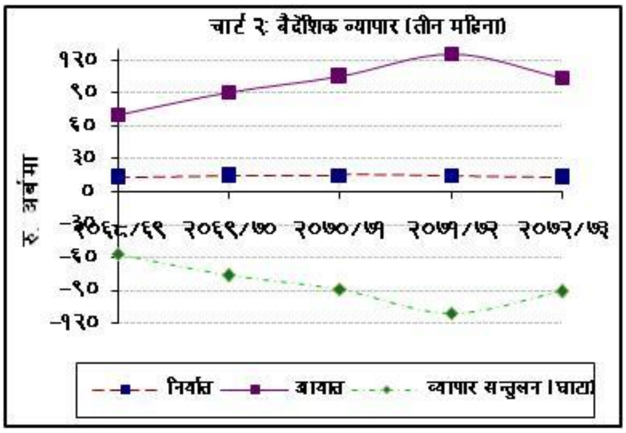

२०. कुल वस्तु निर्यातमध्ये भारततर्फको निर्यात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ६.४ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा अवधिमा ३५.९ प्रतिशतले घटेको छ । जिङ्क शिट, जुस, लत्ताकपडा, पोलिष्टर धागो लगायतका वस्तुहरुको निर्यातमा आएको ह्रासका कारण भारततर्फको निर्यात घट्न गएको हो । भारतले वि.स.२०२७ सालमा निर्यातमा परिमाणत्मक बन्देज लगाएको कारणले नेपालको निर्यात रु.४ करोड ६७ लाखले घट्न गई रु. ९ करोड ६ लाखमा सीमित भएको थियो । त्यसैगरी, वि.स. २०४५ सालमा घोषित रुपमा लगाएको नाकावन्दीको कारणले आ.व. २०४४/४५ को तुलनामा आ.व. २०४५/४६ मा भारतसँगको निर्यात रु.४३ करोड २० लाखले घट्न गई रु. ६० करोड ३० लाखमा सीमित रहेको थियो ।

२१. चीनतर्फको निर्यात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ९३.२ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा ६६.५ प्रतिशतले घटेको छ । प्रशोधित छाला, तयारी पोशाक, चाउचाउ, रुद्राक्ष लगायतका वस्तुहरुको निर्यातमा आएको ह्रासका कारण समीक्षा अवधिमा चीनतर्फको निर्यात घटेको हो । त्यसैगरी, अन्य मुलुकतर्फको निर्यात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ०.४ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा अवधिमा ३.३ प्रतिशतले घटेको छ । विशेषत: दाल, प्रशोधित छाला, चिया, हस्तकलाका सामान लगायतका वस्तुहरुको निर्यात घटेको कारण समीक्षा अवधिमा अन्य मुलुकतर्फको निर्यात घटेको हो । अमेरिकी डलरमा चीन तर्फको वस्तु निर्यात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको ९३.६ प्रतिशत वृद्धिको विपरीत समीक्षा अवधिमा ६८.६ प्रतिशतले ह्रास आई अमेरिकी डलर २९ लाख रहेको छ । त्यसैगरी, अन्य मुलुकतर्फको वस्तु निर्यात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा १.९ प्रतिशत वृद्धिको विपरीत समीक्षा अवधिमा ९.८ प्रतिशतले ह्रास आई अमेरिकी डलर ७ करोड ४९ लाख रहेको छ ।

२२. समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु आयात ३१.९ प्रतिशतले घटेर रु. १३० अर्ब ४९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो आयात २४.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १९१ अर्ब ७२ करोड पुगेको थियो । तराई मधेशमा जारी आन्दोलन तथा भारतीय अघोषित नाकावन्दीका कारण आपूर्ति व्यवस्थामा समस्या उत्पन्न भएकोले नेपालमा आयात हुने पेट्रोलियम पदार्थ लगायतका वस्तुहरुको आयात घट्न गई समीक्षा अवधिमा समग्र आयातको वृद्धिदर कम रहन गएको हो ।

२३. कुल आयातमध्ये भारतबाट भएको आयात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा २२.८ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा ३५.४ प्रतिशतले घटेको छ । भारतबाट मुख्यतया रासायनिक मल, एम.एस.वायर रड, कोल्ड रोल्ड शिट इन क्वायल, तरकारी लगायतका वस्तुहरुको आयात बढेको छ भने पेट्रोलियम पदार्थ, यातायातका साधन तथा पार्टपूर्जा, एम.एस.विलेट, औषधि लगायतका वस्तुहरुको आयातमा कमी आएको छ ।

साथै, चीनबाट भएको आयात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ४०.१ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा १३.३ प्रतिशतले घटेको छ । मुख्यतयाः टेलिभिजन तथा पार्टपूर्जा, मेशीनरी पार्टपूर्जा, सोलार प्यानल, विद्युतीय सामाग्री लगायतका वस्तुहरुको आयात घटेको कारण चीनबाट भएको आयात घटेको हो । त्यसैगरी, अन्य मुलुकबाट भएको आयात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा २१.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा ३२.२ प्रतिशतले घटेको छ । विशेषगरी चाँदी, कच्चा स्वायविन तेल, खाने तेल लगायतका वस्तुहरुको आयात घटेको कारण समीक्षा अवधिमा अन्य मुलुकबाट भएको आयात घटेको हो । अमेरिकी डलरमा चीनबाट भएको वस्तु आयात अघिल्लो बर्षको सोही अवधिमा ४३.२ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा १८.९ प्रतिशतले ह्रास आई अमेरिकी डलर १९ करोड ४४ लाख पुगेको छ । त्यसैगरी, अन्य मुलुकबाट भएको वस्तु आयात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको २४ प्रतिशत वृद्धिको विपरीत समीक्षा अवधिमा ३६.६ प्रतिशतले घट्न गई अमेरिकी डलर २८ करोड ९६ लाख पुगेको छ ।

२४. समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु व्यापार घाटा ३२.८ प्रतिशतले कम भई रु. ११३ अर्ब ६८ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो बर्षको सोही अवधिमा यस्तो व्यापार घाटा २९.१ प्रतिशतले बढेको थियो । कुल वस्तु व्यापार घाटामध्ये समीक्षा अवधिमा भारत, चीन र अन्य मुलुकसँगको व्यापार घाटा क्रमशः ३५.३ प्रतिशत, ११.२ प्रतिशत र ३८.६ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो बर्षको सोही अवधिमा भारत, चीन र अन्य मुलुकसँगको व्यापार घाटा क्रमशः २७.८ प्रतिशत, ३८.६ प्रतिशत र २७.८ प्रतिशतले बढेको थियो । एफ. ओ. बि. (FOB) मूल्यमा आधारित वस्तु व्यापार घाटा समीक्षा अवधिमा ३२.७ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १०९ अर्ब ८१ करोड पुगेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो व्यापार घाटा २९.६ प्रतिशतले बढेको थियो ।

२५. आयात उच्च दरले घटेको कारण समीक्षा अवधिमा निर्यात-आयात अनुपात १२.९ प्रतिशत पुगेको छ । अघिल्लो बर्षको सोही अवधिमा यस्तो अनुपात ११.८ प्रतिशत रहेको थियो ।

निर्यात आयात मूल्य सूचकाङ्क

२६. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तेस्रो महिनाको भन्सार तथ्यांकमा आधारित निर्यातको एकाई मूल्य सूचकाङ्क (Unit Value Index) वार्षिक बिन्दुगत आधारमा ८.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो सूचकाङ्क १२ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । प्रमुख निर्यातित वस्तुहरु अर्थोडक्स चिया, यार्सागुम्बा, अलैंची आदिको मूल्यमा वृद्धि भएको कारण निर्यात मूल्य सूचकाङ्कमा वृद्धि भएको हो ।

२७. भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित आयातको एकाई मूल्य सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तेस्रो महिनामा ७.१ प्रतिशतले घटेको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो सूचकाङ्क ४ प्रतिशतले बढेको थियो । प्रमुख आयातित वस्तुहरु पेट्रोलियम पदार्थ, मेटल, कम्प्युटर तथा पार्टस, सिसा आदिको आयातित मूल्यमा कमी आएको कारण समीक्षा अवधिमा आयात मूल्य सूचकाङ्कमा कमी आएको हो ।

२८. वार्षिक विन्दुगत आधारमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को असोज महिनामा निर्यात र आयात मूल्य सूचकाङ्कको अनुपात (Terms of Trade) मा १६.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो अनुपात ७.६ प्रतिशतले बढेको थियो ।

भन्सार नाका अनुसार व्यापार स्थिति

२९. नेपालको दक्षिणी सीमानामा भएको अवरोध एवं अघोषित नाकाबन्दी तथा २०७२ बैशाख १२ गते गएको भुकम्पका कारण भारत तथा अन्य मुलुकतर्फको व्यापारमा नकारात्मक प्रभाव परेको छ । फलस्वरुप दक्षिणी सीमानाका नाकाहरुबाट हुने आयात तथा निर्यात उल्लेख्य रुपमा घटेको छ भने २०७२ बैशाख १२ गते गएको भुकम्पपश्चात् तातोपानी भन्सार नाकाबाट समेत व्यापार हुन सकेको छैन ।

३०. तराई मधेशमा भएको आन्दोलन र दक्षिणतर्फका नाकाहरुमा भएको अघोषित नाकाबन्दीका कारण सबै भन्सार नाकाहरुबाट हुने आयातमा कमी आएको छ । अघिल्लो वर्षको तीन महिनामा आयाततर्फ वीरगञ्जको सुख्खा बन्दरगाह भन्सार (सिर्सिया ड्राइपोर्ट भन्सार नाका) बाट रु. २१ अर्ब २५ करोड आयात भएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. ९ अर्ब २२ करोडको मात्र आयात भएको छ । त्यसैगरी, वीरगञ्ज भन्सार नाकाबाट अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा रु. ८० अर्ब ३३ करोडको आयात भएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. ४३ अर्ब २१ करोडको र विराटनगर भन्सार नाकाबाट रु. २३ अर्ब ९९ करोडको आयात भएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. १८ अर्ब ८५ करोडको मात्र आयात भएको छ । त्यसैगरी, भैरहवा, नेपालगञ्ज, मेची तथा अन्य भन्सार नाकाहरुबाट हुने आयातमा समेत कमी आएको छ ।

बक्स २: भन्सार विन्दु अनुसार तीन महिनाको व्यापार

(रु. करोडमा)

भन्सार विन्दु	निर्यात			आयात		
	२०७१/७२	२०७२/७३	प्रतिशत परिवर्तन	२०७१/७२	२०७२/७३	प्रतिशत परिवर्तन
वीरगञ्ज	३९९.४	२४९.५	-३७.५	८०३३.०	४३२०.५	-४६.२
भैरहवा	२०७.५	६०.०	-७१.१	२६६६.६	२५४५.९	-४.५
विराटनगर	६०७.७	४६१.२	-२४.१	२३९९.४	१८८४.६	-२१.५
त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल	५७३.०	६७२.५	१७.४	२२३०.५	२२०१.२	-१.३
वीरगञ्ज सुख्खा बन्दरगाह	७९.२	४६.६	-४१.२	२१२५.०	९२२.४	-५६.६
नेपालगञ्ज	४३.७	३१.३	-२८.३	७३९.४	४३३.०	-४१.४
मेची	२४१.८	१४१.७	-४१.४	४६०.७	३३६.८	-२६.९
तातोपानी	६३.६	०.०	-	०.०	२०६.६	-
अन्य	३७.५	१८.१	-५१.७	५१७.०	१९७.५	-६१.८
जम्मा	**२२५३.४**	**१६८०.९**	**-२५.४**	**१९१७१.५**	**१३०४८.६**	**-३१.९**

३१. समीक्षा अवधिमा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलबाट हुने निर्यात बाहेक अन्य नाकाहरुबाट हुने निर्यातमा पनि कमी आएको छ । वीरगञ्ज भन्सार नाकाबाट अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा रु. ३ अर्ब ९९ करोडको निर्यात भएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. २ अर्ब ५० करोडको र विराटनगर भन्सार नाकाबाट रु. ६ अर्ब ७ करोडको निर्यात भएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. ४ अर्ब ६१ करोडको मात्र निर्यात भएको छ । त्यसैगरी, भैरहवा, नेपालगञ्ज, मेची, वीरगञ्जको सुख्खा बन्दरगाह तथा अन्य भन्सार नाकाहरुबाट हुने निर्यातमा समेत कमी आएको छ ।

सेवा

३२. समीक्षा अवधिमा सेवा क्षेत्रतर्फको कुल आयमा ०.७ प्रतिशतले कमी आई रु. ३२ अर्ब ३९ करोड रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा सेवा आय १९.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । यस अन्तर्गत भ्रमण शीर्षकको आय १२.१ प्रतिशतले र अन्य सेवा आय १७.७ प्रतिशतले घटेको छ भने सरकारी सेवा आय ५२.१ प्रतिशतले बढेको छ । २०७२ वैशाख १२ मा गएको विनाशकारी भूकम्प एवं तराई मधेशमा भइरहेको आन्दोलन र भारतबाट लगाइएको अघोषित नाकाबन्दीले पर्यटन लगायतका समग्र सेवा क्षेत्रमा असर परेकोले सेवा आयमा प्रतिकुल प्रभाव पारेको हो ।

३३. समीक्षा अवधिमा कुल सेवा खर्च ८.३ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो खर्च २३.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा अवधिमा सेवा खर्च तर्फ भ्रमण खर्च ८.८ प्रतिशत, सरकारी सेवा खर्च ४२.१ प्रतिशत र अन्य सेवा खर्च २१ प्रतिशतले बढेकोमा आयत घटेका कारण ढुवानी/यातायात खर्चमा १.४ प्रतिशतले कमी आएको छ ।

३४. समीक्षा अवधिमा सेवा तर्फको आय घटेको तर खर्चमा वृद्धि भएको कारण खुद सेवा खाता रु. २ अर्ब ३३ करोडले घाटामा रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यो खाता रु. ५४ करोड ६४ लाखले बचतमा रहेको थियो ।

ट्रान्सफर

३५. समीक्षा अवधिमा ट्रान्सफर आयतर्फको अनुदान र विप्रेषणमा उच्च वृद्धि भएको कारण खुद ट्रान्सफर आयमा वृद्धि भएको छ । समीक्षा अवधिमा खुद ट्रान्सफर आय २७.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १९१ अर्ब ६७ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको तीन महिनामा यस्तो आयमा ३.८ प्रतिशतले कमी आएको थियो ।

३६. कुल ट्रान्सफर आय अघिल्लो वर्षको तीन महिनामा ३.९ प्रतिशत ह्रासको विपरीत समीक्षा अवधिमा २७.२ प्रतिशतको उच्च वृद्धि भई रु. १९२ अर्ब ३१ करोड पुगेको छ । समीक्षा अवधिमा ट्रान्सफर अन्तर्गत रु. १६ अर्ब ३७ करोड वैदेशिक अनुदान प्राप्त भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा रु. ६ अर्ब ९६ करोड अनुदान प्राप्त भएको थियो ।

३७. ट्रान्सफर आय अन्तर्गत विप्रेषण आप्रवाह अघिल्लो वर्षको पहिलो तीन महिनामा ०.६ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा अवधिमा २४ प्रतिशतको उच्च दरले वृद्धि भई रु. १६६ अर्ब ४२ करोड पुगेको छ । अमेरिकी डलरमा विप्रेषण आय अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा १.६ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा अवधिमा १५.७ प्रतिशतले वृद्धि भई १ अर्ब ५९ करोड डलर पुगेको छ ।

बक्स ३: बैदेशिक रोजगारीमा गएका नेपाली कामदारहरुको संख्या*

महिना/बर्ष	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
साउन	४५९३७	४२३०९	३७७५६
भदौ	२४२१४	५१५५१	३९९१९
असोज	३१९५९	३५५५०	३५४८४
कात्तिक	३१९४९	४३२१३	–
मंसिर	४१६३४	५३३५४	–
पुस	५००३२	४५३६२	–
माघ	३७२८५	४८९४१	–
फागुन	४८५५२	४४४६०	–
चैत	४५८५४	५२२१०	–
वैशाख	५४१७३	३१३७५	–
जेठ	५४९२६	३७९६२	–
असार	६१७१७	२६६००	–
कुल	**५२८२३२**	**५१२८८७**	**११३१५९**
प्रतिशत परिवर्तन	१६.५	–२.९	–१२.६**

* अन्तिम श्रम स्वीकृतिमा आधारित ।
** असोजसम्मको जोडको तुलना ।
स्रोत: वैदेशिक रोजगार विभाग ।

३८. विप्रेषण आप्रवाहलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपाली नागरिकहरुको संख्यामा पछिल्ला महिनाहरुमा केही कमी आएको छ । अन्तिम श्रम स्वीकृतिका आधारमा वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपालीको संख्या आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १२.६ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो संख्या २६.७ प्रतिशतले बढेको थियो ।

३९. समीक्षा अवधिमा पेन्सन आयमा ४.८ प्रतिशतले कमी आई रु. ९ अर्ब ५२ करोड रहेको छ । अघिल्लो वर्ष पेन्सन आय रु. १० अर्ब पुगेको थियो ।

चालू खाता

४०. वस्तु आयात घट्नुको साथै विप्रेषण तथा अनुदान उच्च दरले बढेको कारण समीक्षा अवधिमा चालु खाता बचत उच्च रहन गएको छ । समीक्षा अवधिमा चालू खाता रु. ८५ अर्ब ८८ करोडले बचतमा रहेको छ । अघिल्लो बर्षको सोही अवधिमा यो खाता रु. ६ अर्ब ४८ करोडले घाटामा रहेको थियो । अमेरिकी डलरमा चालू खाता बचत ८१ करोड ८२ लाख डलर रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा चालू खाता ६ करोड ७१ लाख डलरले ऋणात्मक रहेको थियो ।

पूँजी तथा वित्तीय खाता

४१. समीक्षा अवधिमा पूँजीगत ट्रान्सफर रु. ३ अर्ब ९५ करोड रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो ट्रान्सफर रु. १ अर्ब ४५ करोड रहेको थियो ।

४२. समीक्षा अवधिमा प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह रु. १ अर्ब १२ करोड रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो आप्रवाह रु. ९१ करोड ७७ लाख रहेको थियो ।

वक्स ४: प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीमा लाभांश भुक्तानीको स्थिति*

(रु. करोडमा)

क.सं.	क्षेत्र	२०७१/७२ बार्षिक	२०७२/७३ को असोजसम्म
१	वित्तीय क्षेत्र	१७९.४४	०.०
२	सञ्चार क्षेत्र	०.४०	१४१.६२
३	जलविद्युत क्षेत्र	२८७.४५	०.०
४	औद्योगिक क्षेत्र	२२९.९२	०.०
५	सेवा क्षेत्र	२३.८६	०.०
जम्मा		**७२१.०७**	**१४१.६२**

* नेपाल राष्ट्र बैंकबाट लाभांश लैजानका लागि प्रदान गरिएको स्वीकृतिका आधारमा ।

४३. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट लिईएको स्वीकृतिका आधारमा गत आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा प्रत्यक्ष वैदशिक लगानीको लाभांश स्वरुप रु. ७ अर्ब २१ करोड भुक्तानी भएको छ । चालू आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनासम्ममा प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीमा रु. १ अर्ब ४१ करोड ६२ लाख लाभांश भुक्तानी भएको छ ।

समग्र शोधनान्तर स्थिति

४४. समीक्षा अवधिमा शोधनान्तर बचत रु. ६४ अर्ब १५ करोड रहेको छ । अघिल्लो बर्षको सोही अवधिमा रु. २ अर्ब ९६ करोडले शोधनान्तर बचत रहेको थियो । अमेरिकी डलरमा समीक्षा अवधिको शोधनान्तर बचत ६१ करोड ४ लाख डलर रहेको छ भने अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो बचत ३ करोड डलर रहेको थियो ।

विदेशी विनिमय सञ्चिति

४५. २०७२ असोज मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति २०७२ असार मसान्तको रु. ८२३ अर्ब ८७ करोडको तुलनामा ८.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८९२ अर्ब ७ करोड पुगेको छ । २०७१ असोज मसान्तमा यस्तो सञ्चिति २०७१ असार मसान्तको तुलनामा २.१ प्रतिशतले बढेको थियो । अमेरिकी डलरमा भने बैकिङ्ग क्षेत्रको कुल सञ्चिति २०७२ असार मसान्तदेखि २०७२ असोज मसान्तसम्ममा ५.८ प्रतिशतले वृद्धि भई अमेरिकी डलर ८ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ । अघिल्लो बर्षको सोही अवधिमा यस्तो सञ्चिति ०.७ प्रतिशतले घटेको थियो ।

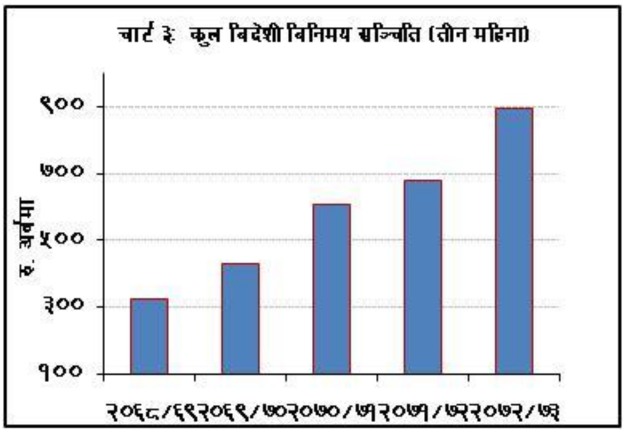

४६. कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति मध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको सञ्चिति २०७२ असार मसान्तको रु. ७०२ अर्ब ८८ करोडको तुलनामा २०७२ असोज मसान्तमा ९.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७६८ अर्ब ४७ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो सञ्चिति १ प्रतिशतले बढेको थियो । कुल सञ्चितिमा नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको सञ्चितिको अंश ८६.१ प्रतिशत रहेको छ ।

४७. २०७२ असार मसान्तको तुलनामा २०७२ असोज मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु (नेपाल राष्ट्र बैंक बाहेक) सँग रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति २.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १२३ अर्ब ६० करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो सञ्चिति ९.१ प्रतिशतले बृद्धि भएको थियो ।

बक्स ५: सञ्चिति पर्याप्तता अनुपात (प्रतिशतमा)

विवरण	असार		असोज	
	२०७१	२०७२	२०७१	२०७२
विदेशी विनिमय सञ्चिति/कुल गार्हस्थ उत्पादन	३४.३	३८.८	३५.०[क]	४२.०[क]
विदेशी विनिमय सञ्चिति/आयात*	८३.१	९३.२	७७.१	१३६.६
विदेशी विनिमय सञ्चिति/विस्तृत मुद्रा प्रदाय	४२.५	४३.९	४२.१	४५.५

* वस्तु तथा सेवा आयात,

क. कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अघिल्लो आर्थिक वर्षको वार्षिक तथ्याङ्क प्रयोग गरिएको ।

४८. समीक्षा अवधिमा अपरिवर्त्य भारतीय मुद्रा सञ्चिति ०.९ प्रतिशतले कमी भई भा.रु. ११८ अर्ब ७१ करोड पुगेको छ । अघिल्लो बर्षको सोही अवधिमा यस्तो सञ्चिति १.४ प्रतिशतले बढेको थियो । कुल सञ्चितिमा भारतीय मुद्रा सञ्चितिको अंश २१.३ प्रतिशत रहेको छ ।

सञ्चिति पर्याप्तता सूचकहरु

४९. समीक्षा अवधिमा सञ्चिति पर्याप्तता सूचकहरु सन्तोषजनक रहेका छन् । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनाको आयातलाई आधार मान्दा बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको विदेशी विनिमय सञ्चितिले २०.८ महिनाको वस्तु आयात र १६.४ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ । समीक्षा अवधिमा विदेशी

विनिमय सञ्चितिसँग कुल गार्हस्थ उत्पादन, कुल आयात र विस्तृत मुद्रा प्रदायको अनुपातहरु क्रमशः ४२ प्रतिशत, १३६.६ प्रतिशत र ४५.५ प्रतिशत रहेका छन् । २०७२ असार मसान्तमा यस्ता अनुपातहरु क्रमशः ३८.८ प्रतिशत, ९३.२ प्रतिशत र ४३.९ प्रतिशत रहेका थिए ।

अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कच्चा पेट्रोलियम एवं सुनको मूल्य स्थिति तथा विनिमय दर प्रवृत्ति

५०. अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कच्चा पेट्रोलियम (Crude Oil Brent) को मूल्य २०७१ असोज मसान्तमा प्रति ब्यारल अमेरिकी डलर ८५.२३ रहेकोमा २०७२ असोज मसान्तमा ४२.६ प्रतिशतको उच्च दरले ह्रास आई प्रति ब्यारल अमेरिकी डलर ४८.९६ कायम भएको छ । यस अवधिमा चीन लगायत उदीयमान तथा विकाशोन्मुख देशको मागमा कमी आएपनि अमेरिका तथा OPEC देशहरुले उत्पादन नघटाएकोले अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कच्चा तेलको मूल्यमा कमी आएको हो । त्यसैगरी, सुनको मूल्य २०७१ असोज मसान्तमा प्रति आउन्स अमेरिकी डलर १२३७.५० रहेकोमा २०७२ असोज मसान्तमा ४.६ प्रतिशतले ह्रास आई प्रति आउन्स अमेरिकी डलर ११८०.८५ कायम रहेको छ ।

५१. २०७२ असार मसान्तको तुलनामा २०७२ असोज मसान्तमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग २.३ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग २.८ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको थियो । २०७२ असोज मसान्तमा अमेरिकी डलर एकको विनिमय दर रु. १०३.४९ पुगेको छ । २०७२ असार मसान्तमा उक्त विनिमय दर रु. १०१.१४ रहेको थियो ।

बक्स ६: नेपाल र चीनबीच पेट्रोलियम व्यापार सम्बन्धी समझदारी

२०७२ कार्तिक ११ गते (तदनुसार अक्टोबर २८, २०१५) मा नेपाल आयल निगम (एन.ओ.सी.) र चाइना नेशलनल युनाइटेड आयल कर्पोरेसन (पेट्रो चाइना) बीच नेपालमा पेट्रोलियम पदार्थ आयात गर्न समझदारी पत्र (Memorandum of Understanding) हस्ताक्षर भएको छ । उक्त समझदारी पत्रले चीनबाट नेपालमा पेट्रोल, डिजेल लगायत अन्य पेट्रोलियम उत्पादनहरु आयात गर्ने व्यवस्था प्रदान गरेको छ । (स्रोत : नेपाल आयाल निगमको प्रेस विज्ञप्ती, २०७२

व्यापार घाटामा सुधार ल्याउने सम्वन्धी व्यवस्थाहरुको स्थिति

५२. नेपालले निर्यात प्रवर्द्धन तथा वाह्य क्षेत्र कारोवारलाई सहजीकरण गर्न विभिन्न नीतिगत व्यवस्थाहरु अवलम्वन गरेको छ । यस अन्तर्गत सहुलियतपूर्ण ब्याजदरमा पूनरकर्जा उपलब्ध गराउनुको साथै नेपाल सरकारले तोकिएका १० वटा औद्योगिक वस्तुहरुको निर्यातमा २ प्रतिशत, १५ वटा औद्योगिक तथा ७ वटा कृषिजन्य वस्तुहरुको निर्यातमा १ प्रतिशत नगद प्रोत्साहन दिने व्यवस्था गरेको छ । यस व्यवस्था अन्तर्गत आर्थिक बर्ष २०७१/७२ मा निर्यातकर्ताहरुलाई नगद अनुदान स्वरुप रु. २५ करोड ३ लाख उपलब्ध गराइएको थियो । चालु आर्थिक बर्षको तीन महिनामा नगद प्रोत्साहन अन्तर्गत कूल रु. २ करोड ९७ लाख नगद अनुदान उपलब्ध गराइएको छ ।

सरकारी वित्त स्थिति *

बजेट घाटा/बचत

५३. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी बजेट रु. ४० अर्ब ६८ करोडले बचतमा रहेको छ । स्रोत परिचालनमा कमी आएतापनि सरकारी खर्चमा उल्लेख्य गिरावट आएको कारण यस्तो बचत सृजना भएको हो । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा सरकारी बजेट रु. ३७ अर्ब ४४ करोडले बचतमा रहेको थियो ।

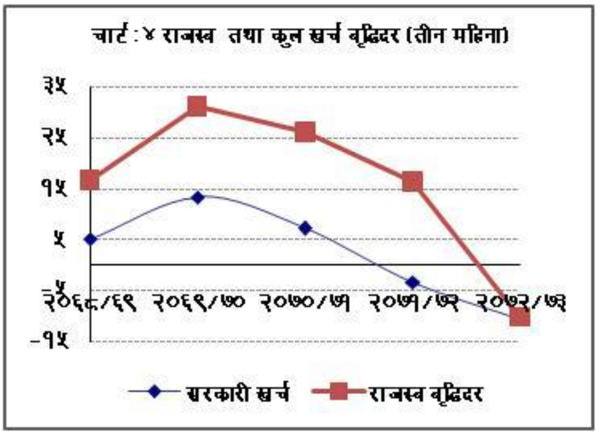

सरकारी खर्च

५४. समीक्षा अवधिमा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च १०.६ प्रतिशतले ह्रास भई रु. ४९ अर्ब

* नेपाल राष्ट्र बैंकका ८ वटा कार्यालयहरु, सरकारी कारोबार गर्ने राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका ६७ वटा शाखाहरु, नेपाल बैंक लिमिटेडका ४४ वटा शाखाहरु, एभरेष्ट बैंक लिमिटेडका ९ वटा शाखाहरु, कृषि विकास बैंक लि. र ग्लोबल आईएमई बैंक लिमिटेडका ४/४ वटा शाखाहरु, एनएमबी बैंक लिमिटेड र बैंक अफ काठमाडौको १/१ शाखा र जिल्लास्थित ७९ वटै कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालयहरु र भुक्तानी केन्द्रहरुबाट प्राप्त विवरणको आधारमा तयार गरिएको ।

४० करोडमा सीमित भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा सरकारी खर्च ३.३ प्रतिशतले घटेर रु. ५५ अर्ब २४ करोडमा सीमित भएको थियो । विगत तीन महिना देखि लगातार जारी मधेस आन्दोलन तथा भारतीय नाकाबन्दीका कारण सरकारको चालू एवम् पूँजीगत खर्च दुबै प्रभावित हुन पुगेकोले कुल सरकारी खर्च घटेको हो ।

५५. समीक्षा अवधिमा चालू खर्च २२ प्रतिशतले घटी रु. ४१ अर्ब ७ करोडमा सीमित भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो खर्च ३.३ प्रतिशतले घटेको थियो ।

५६. समीक्षा अवधिमा भन्सार नाकामा रहेको अवरोधका कारण इन्धन लगायत समग्र आपूर्ति प्रणाली असहज हुन पुगेको छ । इन्धन अभावका कारण ढुवानी प्रभावित हुन पुगेकोले कतिपय महत्वपूर्ण आयोजनाहरुको काम ठप्प हुन पुगेको छ भने निर्माण सामाग्रीहरुको अभावले गर्दा भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणको कार्यले गति लिन सकेको छैन । फलस्वरुप सरकारको पूँजीगत बजेट अपेक्षा अनुरुप खर्च हुन सकेको छैन ।

५७. समीक्षा अवधिमा पूँजीगत खर्च ५८.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २ अर्ब ८७ करोड पुगेतापनि यो रकम बजेट अनुमान (रु. २०८ अर्ब) को जम्मा १.४ प्रतिशत मात्र हुन आउँछ । तसर्थ चालू आर्थिक वर्षमा वार्षिक लक्ष्य अनुरुप पूँजीगत खर्च हुने संभावना धेरै न्यून देखिन्छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा पूँजीगत खर्चमा १६ प्रतिशतले ह्रास आएको थियो ।

बक्स ७: विगतका नाकावन्दीको समयमा चालिएका सरकारी कदमहरु

(क.) २०२७ साल

- इलेक्ट्रिक मोटर समेत सबै किसिमका मेशिनरीहरु र त्यसका पार्टपूर्जाहरु, सबै किसिमका सूती धागाहरु, फलामको विलेट र अल्मुनियम इन्गटमा बिक्रीकर माफी गरिएको ।
- रोपलाईनको चालू रहेको समयको हिसावबाट प्रति घण्टा रु. १५०। का दरले कर लगाउने व्यवस्था गरिएको ।
- सरकारले तोकिएको प्रमुख राजपथमा प्रति किमी १३ पैसामा नवढ्ने गरी सवारी कर लगाइएको ।
- वियरको उत्पादनमा प्रति लि. रु. ३ कर लगाइएको तथा छालाजुत्ताको भन्सार पैठारी दरमा ७ प्रतिशतले वृद्धि गरिएको ।
- राजस्वमा कमी आएको भएतापनि सरकारी खर्च लक्ष्य अनुसार गरिएको ।
- लगानीको मात्रा वढाउनको लागि बचत वृद्धि गर्न बचतमा दिइदै आएको व्याजदर बढाइएको ।
- राष्ट्रिय प्राथमिकताको आधारमा लगानी बढाउने उद्देश्यले कर्जाको व्याजदर घटाइएको ।

(ख.) २०४५ साल

- विद्युत तथा दाउराजस्ता आवश्यक वस्तुहरुको मूल्यमा कटौती गरी आपूर्ति वढाइएको ।
- आयातमा लाग्ने अतिरिक्त भन्सार महसूल घटाउनुका साथै इन्धन लगायत अन्य आवश्यक वस्तुहरुमा खुला इजाजतपत्र प्रणाली लागू गरिएको ।
- अल्पकालीन, मध्यकालीन एवम् दीर्घकालीन कार्यक्रम सहितको आर्थिक कार्यनीति ल्याइएको । अल्पकालीन कार्यक्रम अन्तर्गत अत्यावश्यक वस्तु तथा आधारभूत सामान एवं कच्चा पदार्थको आपूर्ति र वितरणलाई नियमित तुल्याउने; मध्यकालीन कार्यक्रम अन्तर्गत स्रोत परिचालन र निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने; दीर्घकालीन कार्यक्रम अन्तर्गत वैकल्पिक उर्जा स्रोतको विकास र विद्युतमा आधारित सार्वजनिक यातायात विस्तार गर्ने नीति रहेको ।
- राजस्व बढाउनको लागि अन्तराष्ट्रिय हवाई उडानमा प्रति यात्रु रु. २०० रहेको उडान कर बढाई रु. ३०० पुऱ्याइएको, भिडियो प्रर्दशनको प्रवेश टिकटको मूल्यमा १०० प्रतिशत मनोरञ्जन कर लगाउन शुरु गरिएको । ढुंगा, बालुवा र काठको निकासीलाई निरुत्साहित गर्न भन्सार महसूल वृद्धि गरिएको ।
- स्टोभ, प्रेशरकुकर, कोइला लगायतका ७२ किसिमका वस्तुहरुमा लाग्ने अतिरिक्त भन्सार महसूल पूर्ण छुट दिइएको ।
- अतिरिक्त भन्सार महसूल पूर्ण छुट भएका बस्तुहरु स्वदेशमा नै उत्पादन गर्न उद्योगले आयात गर्ने कच्चा पदार्थमा पनि उक्त छुट दिइएको ।
- वैकल्पिक उर्जा विकासलाई प्रोत्साहन गर्न सौर्य शक्ति, गोवर ग्यास लागायतका वायोग्यासका लागि आवश्यक पर्ने उपकरणहरु र त्यसका पार्टपूर्जाहरुको पैठारीमा लाग्ने भन्सार महसूल तथा बिक्रीकर पूर्ण छुट दिइएको ।
- कृषि क्षेत्रलाई संरक्षण गर्नको लागि कृषिजन्य वस्तुहरुको आयातमा भन्सार महसूल लगाइएको ।
- निर्यात व्यापारमा विविधिकरण ल्याई निर्यात वढाउन नगद अनुदान दिनुको साथै निर्यात भन्सार महसूललाई घटाई ०.५ प्रतिशत मात्र लगाउने व्यवस्था गरिएको ।

स्रोतः नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्य २०२७/२८ र २०४६/४७

सरकारी राजस्व

५८. समीक्षा अवधिमा नेपाल सरकारको राजस्व परिचालन १०.२ प्रतिशतले घटी रु. ७५ अर्ब ६६ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो राजस्व १६.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८४ अर्ब २७ करोड

पुगेको थियो । भन्सार नाकामा अवरोधका कारण आयातमा संकुचन आउनाले तथा इन्धन लगायत आवश्यक सामाग्रीको अभावमा आर्थिक गतिविधिमा शिथिलता आई राजस्व संकलनमा प्रतिकूल प्रभाव परेको हो । सीमा क्षेत्रमा रहेको गतिरोध जारी रहिरहेमा चालू आर्थिक वर्षमा लक्ष्य अनुसारको वार्षिक राजस्व परिचालन हुन निकै कठिन देखिन्छ ।

५९. समीक्षा आवधिमा मूल्य अभिवृद्धि कर राजस्व १६.४ प्रतिशतले घटी रु. २३ अर्ब ५८ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त राजस्व १९.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

६०. समीक्षा आवधिमा भन्सार राजस्व २६.७ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १३ अर्ब ६३ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा भन्सार राजस्वमा २३.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

६१. समीक्षा अवधिमा अन्तःशुल्क राजस्व २१.६ प्रतिशतले घटी रु. १० अर्ब २२ करोडमा सीमित हुन पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त राजस्व २५.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

६२. समीक्षा अवधिमा आयकर राजस्व ४२.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १४ अर्ब ८६ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा आयकर राजस्व १३.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

६३. समीक्षा अवधिमा गैर-कर राजस्व ३.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९ अर्ब ९७ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा गैर-कर राजस्व १.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

सार्वजनिक ऋण[†] तथा सरकारको नगद मौज्दात

६४. २०७२ असोज मसान्तमा नेपाल सरकारको तिर्न बाँकी कुल सार्वजनिक ऋण रु. ५३७ अर्ब ७६ करोड रहेको छ । जसमध्ये आन्तरिक ऋण रु. १९१ अर्ब ३४ करोड र वैदेशिक ऋण रु. ३४६ अर्ब ४२ करोड रहेको छ । कुल सार्वजनिक ऋणको कुल गाहस्थ्र्य उत्पादनसँगको अनुपात २५.३ प्रतिशत रहेको छ ।

६५. समीक्षा अवधिमा सरकारले रु. ५ अर्ब ४५ करोड आन्तरिक ऋण र रु. ३ अर्ब १५ करोडको वैदेशिक ऋण गरी कुल रु. ८ अर्ब ६० करोड वरावरको सार्वजनिक ऋण भुक्तानी गरेको छ भने यस अवधिमा सरकारले रु. ६ अर्ब ६१ करोड वैदेशिक ऋण परिचालन गरेको छ ।

६६. स्रोत परिचालनको तुलनामा सरकारी खर्च न्यून हुन गएकाले २०७२ असोज मसान्तमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा रु. ८४ अर्ब ६२ करोड नगद मौज्दात कायम रहेको छ ।

मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति

मुद्राप्रदाय

६७. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा विस्तृत मुद्राप्रदाय ४.५ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त मुद्राप्रदाय ३ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा संकुचित मुद्राप्रदाय ७.३ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्राप्रदाय ३.४ प्रतिशतले बढेको थियो । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ असोज मसान्तमा विस्तृत मुद्राप्रदाय २१.६ प्रतिशत र संकुचित मुद्राप्रदाय २४.२ प्रतिशतले बढेको छ ।

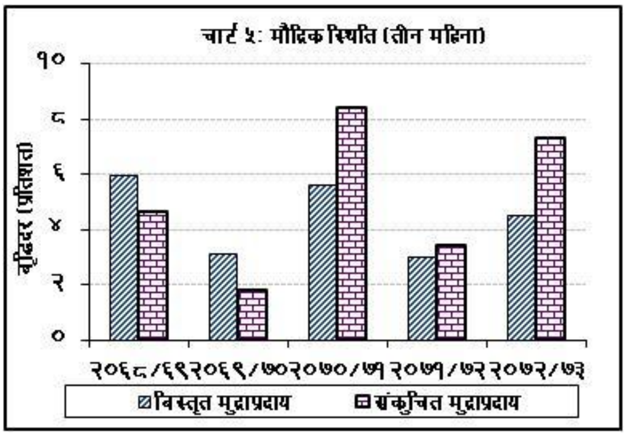

६८. समीक्षा अवधिमा खुद वैदेशिक सम्पत्ति (विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा/नोक्सान समायोजित) रु. ६४ अर्ब १५ करोड (८.६ प्रतिशत) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त सम्पत्ति रु. २ अर्ब ९६ करोड (०.५ प्रतिशत) ले बढेको थियो । समीक्षा

[†] वैदेशिक ऋण म.ले.नि.का र शोधानान्तर तथ्याङ्कमा आधारित रहेको ।

अवधिमा विप्रेषण आप्रवाह उल्लेख्य रुपमा बढ्नुका साथै आयातमा उच्च दरले संकुचन आएकोले खुद वैदेशिक सम्पत्तिको विस्तार उच्च रहन गएको हो ।

कुल आन्तरिक कर्जा

६९. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा कुल आन्तरिक कर्जा ०.९ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त कर्जा २.१ प्रतिशतले बढेको थियो । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ असोज मसान्तमा यस्तो कर्जा १२.२ प्रतिशतले बढेको छ । समीक्षा अवधिमा यस बैंकमा रहेको नेपाल सरकारको निक्षेप बढ्नुका साथै निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाहमा समेत गत वर्षभन्दा न्यून विस्तार आएकोले कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदरमा ह्रास आएको हो । समीक्षा अवधिमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा २.९ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा ५.४ प्रतिशतले बढेको थियो । वार्षिक विन्दुगत आधारमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा २०७२ असोज मसान्तमा १६.६ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर १९.८ प्रतिशत रहेको थियो ।

सञ्चित मुद्रा

७०. समीक्षा अवधिमा सञ्चित मुद्रा ५.८ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रा ८.९ प्रतिशतले घटेको थियो । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ असोज मसान्तमा उक्त मुद्रा ३२.७ प्रतिशतले बढेको छ । समीक्षा अवधिमा यस बैंकको खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा विस्तार आएकोले सञ्चित मुद्रा बढेको हो ।

निक्षेप परिचालन

७१. समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप २.५ प्रतिशत (रु. ४२ अर्ब १९ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त निक्षेप २.७ प्रतिशत (रु. ३८ अर्ब १५ करोड) ले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको निक्षेप क्रमशः २.२ प्रतिशत, ३.५ प्रतिशत र ३.८ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा वाणिज्य बैंक र वित्त कम्पनीहरुको निक्षेप क्रमशः ४.१ प्रतिशत र १.१ प्रतिशतले बढेको थियो भने विकास बैकहरुको निक्षेप ५ प्रतिशतले घटेको थियो । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ असोज मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप १९.८ प्रतिशतले बढेको छ ।

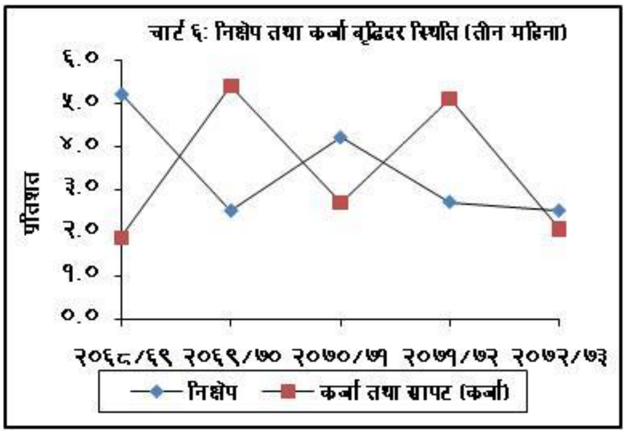

कर्जा प्रवाह

७२. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा तथा लगानी २.१ प्रतिशत (रु. ३२ अर्ब ७५ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा तथा लगानी ५.१ प्रतिशत (रु. ६७ अर्ब १५ करोड) ले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको कर्जा तथा लगानी क्रमशः १.७ प्रतिशत, २.९ प्रतिशत र ६.१ प्रतिशतले बढेको छ । समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा २.७ प्रतिशत (रु. ३६ अर्ब ६४ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा ५.३ प्रतिशत (रु. ५९ अर्ब ५३ करोड) ले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जामध्ये वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको कर्जा प्रवाह क्रमशः २.६ प्रतिशत, ३.३ प्रतिशत र २.५ प्रतिशतले बढेको छ । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ असोज मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा १६.९ प्रतिशतले बढेको छ ।

७३. समीक्षा अवधिमा औद्योगिक उत्पादन, थोक तथा खुद्रा व्यापार, निर्माण तथा कृषि लगायतका प्रमुख क्षेत्रमा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा न्यून कर्जा प्रवाह भएको छ । औद्योगिक उत्पादन क्षेत्रतर्फको कर्जा रु.४ अर्ब ३९ करोड (१.७ प्रतिशत) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. १९ अर्ब ९५ करोड (९ प्रतिशत) ले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फको कर्जा रु. ६ अर्ब ५१ करोड (२.२ प्रतिशत), निर्माण क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ३ अर्ब २७ करोड (२.१ प्रतिशत) र यातायात,

सञ्चार तथा सार्वजनिक सेवा क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ५ अर्ब २९ करोड (८.८ प्रतिशत) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फको कर्जा रु. २२ अर्ब ७५ करोड (९.३ प्रतिशत), निर्माण क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ८ अर्ब ६३ करोड (७.२ प्रतिशत) र यातायात, सञ्चार तथा सार्वजनिक सेवा क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. २ अर्ब ८४ करोड (६ प्रतिशत) ले बढेको थियो । त्यसैगरी, अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा कृषि क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. २ अर्ब ७१ करोड (५.३ प्रतिशत) ले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा उक्त कर्जा रु. ८६ करोड २४ लाख (१.३ प्रतिशत) ले घटेको छ ।

७४. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनासम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कुल कर्जामध्ये ५९.२ प्रतिशत कर्जा घरजग्गाको धितोमा र १३ प्रतिशत कर्जा चालू सम्पत्ति (कृषि तथा गैर-कृषिजन्य वस्तु) को धितोमा प्रवाह भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जाको अनुपात क्रमशः ५८.९ प्रतिशत र १३.८ प्रतिशत रहेको थियो ।

७५. समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरुबाट सरकारी संस्थानहरुलाई प्रवाह गरेको कर्जा ३६.३ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ७ अर्ब ८७ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त कर्जा प्रवाह ५.९ प्रतिशतले बढेको थियो ।

७६. समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरुबाट साना तथा मझौला व्यवसायमा प्रवाहित कर्जा (SMEs Loan) औसतमा कुल कर्जाको २.४ प्रतिशत (रु. २७ अर्ब १७ करोड) मात्र रहेको छ । यस्तो कर्जा प्रवाह न्यून रहनुमा कर्जाको धितो एक प्रमुख समस्याको रुपमा रहेकोले सुरक्षित कारोबार दर्ता (Secured Transaction Registry) सम्बन्धी कार्यलाई यथाशीघ्र कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक देखिन्छ । नेपालमा सुरक्षित कारोबार ऐन, २०६३ कार्यान्वयनमा आएतापनि उक्त ऐनमा उल्लेख भए अनुसार सुरक्षित कारोबार दर्ता सम्बन्धी कार्यालयको स्थापना हुन सकेको छैन ।

तरलता व्यवस्थापन

७७. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनासम्ममा पटक-पटक गरी निक्षेप बोलकबोलमार्फत् रु. ५७ अर्ब २५ करोड, रिभर्स रिपोमार्फत् (टर्नओभरको आधारमा) रु. ५६ अर्ब ३० करोड तथा सोझै बिक्री बोल-कबोलमार्फत् रु. ९ अर्ब १० करोडको तरलता प्रशोचन भएको छ । २०७२ असोज मसान्तमा निक्षेप संकलन बोल-कबोल रकम रु. ५७ अर्ब २५ करोड रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा निक्षेप बोल-कबोलमार्फत् रु. ४० अर्ब तथा रिभर्स रिपोमार्फत् रु. १८७ अर्बको तरलता प्रशोचन भएको थियो ।

७८. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनासम्ममा नेपाल राष्ट्र बैंकले विदेशी विनिमय बजार (वाणिज्य बैंकहरु) बाट अमेरिकी डलर १ अर्ब १३ करोड खुद खरिद गरी रु. ११७ अर्ब ४६ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह गरेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर ८० करोड १६ लाख खुद खरिद गरी रु. ७२ अर्ब १ करोडको खुद तरलता प्रवाह भएको थियो ।

७९. समीक्षा अवधिमा अमेरिकी डलर ६० करोड बिक्री गरी रु. ६२ अर्ब ४० करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा अमेरिकी डलर ८६ करोड बिक्री गरी रु. ८३ अर्ब ६८ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको थियो ।

बक्स ८: तरलता प्रशोचन लागत (रु.करोडमा)

तरलता प्रशोचन उपकरण	२०७१/७२ (वार्षिक)		२०७२/७३ (तीन महिना)	
	परिमाण	ब्याज लागत	परिमाण	ब्याज लागत
निक्षेप संकलन बोलकबोल	१५५००	१७.०५	५७२५	१९.६९
रिभर्स रिपो बोलकबोल	३१५८०	०.२८	५६३०	०.५३
सोझै बिक्री बोलकबोल	६००	१.७३	९१०	२.९०
कुल	**४७६८०**	**१९.०६**	**१२२६५**	**२३.१२**

८०. समीक्षा अवधिमा विभिन्न उपकरणमार्फत् पटक-पटक गरी रु. १२२ अर्ब ६५ करोडको तरलता प्रशोचन गर्दा कुल रु. २३ करोड १२ लाख ब्याज खर्च भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षभरिमा रु. ४७६ अर्ब ८० करोडको तरलता प्रशोचन वापत कुल रु. १९ करोड ६ लाख मात्र ब्याज खर्च भएको थियो (बक्स ८) । विप्रेषण आप्रवाहको विस्तारसँगै निक्षेप परिचालनमा वृद्धि भएतापनि तराई क्षेत्रमा भएको वन्द-हडताल तथा नेपाल-भारत सीमामा देखिएको व्यापार-पारवहन अवरोधका कारण बैंकिङ्ग क्षेत्रमा अधिक तरलता कायमै रहेकोले तरलता व्यवस्थापनको लागत बढ्दै गएको हो ।

द्वन्द्वको समयमा बन्द भएका बैंक शाखाहरुको पुनर्स्थापना

८१. द्वन्द्वको समयमा बन्द भएका कुल २८४ बैंक शाखाहरुमध्ये कृषि विकास बैंक लिमिटेडका ५४, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका ४७ र नेपाल बैंक लिमिटेडका २६ शाखाहरु २०७२ असोज मसान्तसम्ममा पुनर्स्थापना भइसकेका छन् । बाँकी रहेकामध्ये कृषि विकास बैंक लिमिटेडका १३, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका ५० र नेपाल बैंक लिमिटेडका ९४ शाखाहरु पुनर्स्थापना हुने क्रममा रहेका छन् । यसप्रकार द्वन्द्वकालमा बन्द भएका सरकारी स्वामित्वका २८४ बैंक शाखाहरुमध्ये २०७२ असोज मसान्तसम्ममा १२७ वटा शाखाहरु पुनर्स्थापना भईसकेका छन् भने बाँकी १५७ शाखाहरु पुनर्स्थापना हुने क्रममा रहेका छन् ।

बक्स ९: द्वन्द्वको समयमा बन्द भएका बैंक शाखाहरुको पुनर्स्थापना सम्बन्धी विवरण

विवरण	कुल	नेपाल बैंक लि.	राष्ट्रिय वाणिज्य	कृषि विकास
बन्द भएका कुल शाखा	२८४	१२०	९७	६७
पुनर्स्थापना भएका शाखाहरु	१२७	२६	४७	५४
पुनर्स्थापनाको क्रममा रहेका शाखाहरु	१५७	९४	५०	१३

वित्तीय प्रगाढता परिसूचकहरु

८२. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तीन महिनामा विस्तृत मुद्राप्रदाय, कुल आन्तरिक कर्जा, निजी क्षेत्रको कर्जा तथा कुल निक्षेप जस्ता प्रमुख वित्तीय परिसूचकहरुसँग कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपात अघिल्ला वर्षहरुको तुलनामा बढेको छ (बक्स १०) । यसबाट वित्तीय प्रगाढताको स्थिति सुधारोन्मुख रहेको देखिन्छ ।

बक्स १० : वित्तीय प्रगाढता परिसूचकहरु (प्रतिशतमा)

परिसूचक	असोज		
	२०७०	२०७१	२०७२*
विस्तृत मुद्राप्रदाय/कुल गार्हस्थ उत्पादन	७१.५	७५.९	९२.४
कुल आन्तरिक कर्जा/कुल गार्हस्थ उत्पादन	६३.७	६८	८१.५
निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा/कुल गार्हस्थ उत्पादन	६०.३	६३.१	७०.८
कुल निक्षेप/कुल गार्हस्थ उत्पादन अनुपात	५२.१	५७.१	६६.६

* आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ।

वित्तीय विस्तार

८३. वित्तीय संस्थाहरुको शाखा सञ्जालमा भएको वृद्धिसँगै वित्तीय सेवाको पहुँच विस्तार हुँदै गएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको शाखा संख्या २०७१ असोजमा ३६१७ रहेकोमा २०७२ असोजमा ३९५८ पुगेको तथा निक्षेप एवम् ऋण खाता संख्यामा विस्तार हुँदै गएकोले समग्र वित्तीय पँहुच अभिवृद्धिमा सघाऊ पुगेको छ (बक्स ११) ।

बक्स ११: वित्तीय विस्तारको अवस्था

विवरण	असोज	
	२०७१	२०७२
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या	१९७	१९४
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको शाखा संख्या	३,६१७	३,९५८
डेबिट कार्ड संख्या*	४१,२९,७११	४५,३१,७८७
क्रेडिट कार्ड संख्या	५९,३५२	४५,५५४
निक्षेप खाता संख्या*	१,३१,१२,८८१	१,४९,३४,६१८
ऋण खाता संख्या*	९,३७,८७३	१०,३३,३८४
* भदौ महिनाको ।		

पुनरकर्जा तथा उत्पादनशील कर्जा

८४. उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ लगानी तथा निर्यात विस्तारमा समेत सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले यस बैंकबाट सहुलियत दरमा प्रदान गरिने पुनरकर्जाको उपयोग समीक्षा अवधिमा केही घटेको छ ।

८५. समीक्षा अवधिमा साधारण पुनरकर्जातर्फ रु. १ अर्ब २९ करोड १६ लाख र निर्यात पुनरकर्जातर्फ रु. ९ करोड ६० लाख गरी जम्मा रु. १ अर्ब ३८ करोड ७६ लाख पुनरकर्जा उपलब्ध गराइएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही

अवधिमा साधारणतर्फ रु. १ अर्ब ३२ करोड १८ लाख र निर्याततर्फ रु. ६३ करोड ६० लाख गरी कुल रु. १ अर्ब ९५ करोड ७८ लाखको पुनरकर्जा उपयोग भएको थियो ।

८६. भूकम्प पीडितहरुलाई राहत प्रदान गर्न यस बैंकबाट शुन्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएकोमा यस सम्बन्धी आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गरी लागू गरिएको छ । सरकारी स्तरमा संचालन हुनुपर्ने राहत तथा पुनरनिर्माणको कार्यले गतिलिएमा भूकम्प पीडितका लागि व्यवस्था गरिएको सहुलियत पुनरकर्जाको माग पनि बढ्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

८७. वाणिज्य बैंकहरुले उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जाको २० प्रतिशत कर्जा प्रदान गर्नुपर्ने नीतिगत व्यवस्था अनुरुप २०७२ असोज मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरुको यस्तो कर्जाको अनुपात १५.८ प्रतिशत रहेको छ ।

अन्तर-बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग

८८. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को असोज महिनामा वाणिज्य बैंकहरुले रु. १८५ अर्ब ५९ करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरू (वाणिज्य बैंकहरुबीच बाहेक) ले रु. १८ अर्ब ३१ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार गरेका छन् । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा वाणिज्य बैंकहरु र अन्य वित्तीय संस्थाहरूले क्रमशः रु. ८० अर्ब १२ करोड र रु. ४० अर्ब ४ करोड बराबरको यस्तो कारोबार गरेका थिए । समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले स्थायी तरलता सुविधाको माग गरेका छैनन् ।

ब्याजदर

८९. २०७१ असोजको तुलनामा २०७२ असोजमा ९१-दिने ट्रेजरी विलको भारित औसत ब्याजदर बढेको छ भने अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर घटेको छ । २०७१ असोजमा ९१-दिने ट्रेजरी विलको भारित औसत ब्याजदर ०.९३ प्रतिशत रहेकोमा २०७२ असोजमा १.१० प्रतिशत पुगेको छ । वाणिज्य बैंकहरुबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७१ असोजको १.०३ प्रतिशतको तुलनामा २०७२ असोजमा ०.६४ प्रतिशत रहेको छ । अन्य वित्तीय संस्थाहरुबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७१ असोजको २.५५ प्रतिशतको तुलनामा २०७२ असोजमा २.१० प्रतिशत रहेको छ ।

९०. २०७२ असोजमा वाणिज्य बैंकहरुको कर्जा तथा निक्षेपबीचको भारित औसत ब्याजदर अन्तर ४.३४ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको असोजमा यस्तो ब्याजदर अन्तर ४.८३ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरुको औसत आधार ब्याजदर २०७१ असोजको ७.७३ प्रतिशतको तुलनामा २०७२ असोजमा ७.२२ प्रतिशत कायम हुन आएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निष्क्रिय कर्जाको अवस्था

९१. समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको समग्र निष्क्रिय कर्जाको अनुपात केही घटेको छ । २०७२ असारमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको समग्र निष्क्रिय कर्जाको अनुपात ३.३३ प्रतिशत रहेकोमा भदौमा ३ प्रतिशतमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्षको भदौमा यस्तो कर्जा अनुपात ३.६३ प्रतिशत रहेको थियो ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको मर्जर तथा प्राप्तिको अवस्था

९२. वित्तीय स्थायित्व अभिवृद्धि गर्न अवलम्बन गरिएको मर्जर नीति कार्यान्वयनमा आएसँगै मर्ज हुने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या बढ्दै गएको छ । "बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी विनियमावली, २०६८" कार्यान्वयनमा आएपछि २०७२ असोज मसान्तसम्म ८३ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा मर्ज भई ३१ वटा संस्था बनेका छन् । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा एउटा वाणिज्य बैंकले दुईवटा वित्त कम्पनीहरु र एक विकास बैंकले अर्को एक विकास बैंक प्राप्ति (Acquisition) गरेका छन् ।

नियमन व्यवस्था

९३. समीक्षा अवधिमा एक बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस बैंकबाट समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा खरिद गर्न सक्ने, उच्च गरिबी रहेका तोकिएका १० जिल्लाहरु र गरिबीको गहनता बढी भएका दक्षिणी सीमावर्ती क्षेत्रका तोकिएका गाउँ विकास समिति तथा नगरपालिका क्षेत्रमा कृषि तथा साना व्यवसायमा प्रवाहित रु. ५ लाखसम्मको कर्जामा विशेष पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गर्ने तथा उक्त क्षेत्रमा शाखा खोल्न यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु नपर्ने, प्रमुख शहरहरुमा संचालन हुने सार्वजनिक यातायात संचालन गर्ने संगठित संस्थालाई प्रदान गरिने कर्जालाई उत्पादनमूलक कर्जामा गणना गर्ने र Magnetic Strip Card

लाई Chip Based Card मा प्रतिस्थापन गर्ने लगायतका निर्देशनहरु जारी गरिएका छन् । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा नेपाल क्लियरिङ्ग हाउस लि. ले इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको Net Clearing Position यस बैंकको बैंकिङ्ग कार्यालयमा पठाउने विद्यमान व्यवस्थामा परिमार्जन गरी तोकिए बमोजिम पाँच सत्र (Five Sessions) मा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनुको साथै चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भए अनुसारको चुक्ता पूँजी कायम गर्ने सम्बन्धमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले यस बैंकमा पेश गरेको पूँजी योजना आ-आफ्नो वेवसाइटमा प्रकाशन गर्नुपर्ने व्यवस्था सम्बन्धी निर्देशनहरु जारी गरिएका छन् ।

समष्टिगत विवेकशील नियमन

९४. घरजग्गा (Real Estate) क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा कुल कर्जाको २५ प्रतिशतको सीमाभित्र रहनुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा २०७२ असोजसम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले यस क्षेत्रमा कुल रु. २१० अर्ब ८९ करोड कर्जा (रु. १ करोड भन्दा कमको रु. १२२ अर्ब ७ करोडको आवासीय घरकर्जा सहित) प्रवाह गरेका छन् । उक्त कर्जा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रवाहित कुल कर्जाको १५.१ प्रतिशत हुन आउँछ । २०७२ असोज मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले शेयरको धितोमा प्रवाह गरेको मार्जिन प्रकृतिको कर्जा कुल कर्जाको १.८ प्रतिशत (रु. २५ अर्ब) रहेको छ ।

९५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले घरजग्गा क्षेत्रमा लगानी गर्दा Loan to Value अनुपात बढीमा ६० प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने, कुनै एक क्षेत्रमा कुल कर्जा सापटको ४० प्रतिशतभन्दा बढी कर्जा प्रवाह गर्न नहुने, तरलता जोखिमलाई कम गर्न वाणिज्य बैंकहरुले कुल निक्षेपको १२ प्रतिशत र चल्ती तथा कल निक्षेप संकलन गर्ने विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुले क्रमशः ९ प्रतिशत र ८ प्रतिशत वैधानिक तरलता कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

९६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा-निक्षेप (स्वदेशी निक्षेप र प्राथमिक पूँजी सहित) अनुपात ८० प्रतिशत नाघ्न नहुने व्यवस्था रहेकोमा २०७२ भदौमा यस्तो अनुपात वाणिज्य बैंकहरुको ७१.९७ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको ७०.०५ प्रतिशत तथा वित्त कम्पनीहरुको ७५.२१ प्रतिशत रहेको छ । यसबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले थप कर्जा प्रवाह गर्न सक्ने स्थिति रहेको देखिन्छ ।

९७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप संरचनामा संस्थागत निक्षेपको अंश अधिक रहँदा त्यस्तो निक्षेप फिर्ता माग्दा आउन सक्ने जोखिमलाई व्यवस्थापन गर्न वाणिज्य बैंकहरुको कुल निक्षेपमा संस्थागत निक्षेपको अंश ६० प्रतिशतको सीमाभित्र राख्नुपर्ने व्यवस्था गरिएकोमा २०७२ असोजमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा यस्तो निक्षेपको अंश ४८ प्रतिशत रहेको छ ।

९८. वाणिज्य बैंकहरुले जोखिम भारित सम्पत्तिको १० प्रतिशत र विकास बैंक एवम् वित्त कम्पनीहरुले ११ प्रतिशत पूँजीकोष अनुपात कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा २०७२ भदौ मसान्तमा यस्तो अनुपात वाणिज्य बैंकहरुको ११.९४ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको १६.१४ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरुको २१.५८ प्रतिशत रहेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कायम गर्नुपर्ने न्यूनतम पूँजीकोषमा थप १ प्रतिशत वा सो भन्दा बढी Buffer कायम गरेको अवस्थामा मात्रै नगद लाभांश वितरण गर्न पाउने व्यवस्था रहेको छ ।

९९. वित्तीय स्रोत परिचालनतर्फ वाणिज्य बैंकहरुलाई निक्षेप संकलनको सीमा तोकिएको छैन भने विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरुको हकमा भने आफ्नो प्राथमिक पुँजीको क्रमशः २० गुणासम्म र १५ गुणासम्म वित्तीय स्रोत संकलन गर्नसक्ने व्यवस्था रहेको छ । यस अनुसार २०७२ असोजमा विकास बैंकहरुले प्राथमिक पूँजीको ६.९ गुणा र वित्त कम्पनीहरुले ५.१ गुणा निक्षेप संकलन गरेका छन् ।

धितोपत्र बजार

१००. नेप्से सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा २२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असोज मसान्तमा १,१३४.५ विन्दुमा पुगेको छ । उक्त सूचकाङ्क अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ६१.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७१ असोज मसान्तमा ९२३.६ विन्दु कायम भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको चुक्ता पूँजी वृद्धि गर्नुपर्ने

चार्ट ७: नेप्से परिसूचक (२०७१/७२-२०७२/७३)

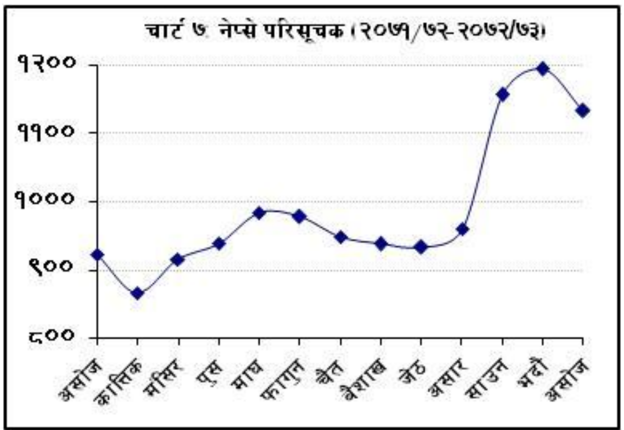

व्यवस्था गरेको तथा संविधान निर्माणको प्रक्रिया अघि बढेसँगै लगानीकर्ताहरुको मनोबल बढेका कारण शेयर बजार उकालो लाग्ने क्रम शुरु भएको हो ।

१०१. धितोपत्र बजार पूँजीकरण वार्षिक विन्दुगत आधारमा २३.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असोज मसान्तमा रु. ११६९ अर्ब ३६ करोड पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग यस्तो बजार पुँजीकरणको अनुपात ५५ प्रतिशत रहेको छ । २०७१ असोज मसान्तमा यस्तो अनुपात ४८.८ प्रतिशत रहेको थियो ।

१०२. २०७२ असोज मसान्तमा कायम रहेको बजार पूँजीकरणमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको (बीमा कम्पनीहरु सहित) अंश ८१.४ प्रतिशत रहेको छ भने जलविद्युत क्षेत्रको ५.३ प्रतिशत, उत्पादन तथा प्रशोधन क्षेत्रको २.८ प्रतिशत, होटलहरूको २.१ प्रतिशत, व्यापारिक संस्थाहरूको ०.१ प्रतिशत र अन्यको ८.३ प्रतिशत रहेको छ ।

१०३. नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा सूचीकृत कम्पनीहरूको संख्या २०७२ असोज मसान्तसम्ममा २३२ रहेको छ । २०७१ असोज मसान्तसम्ममा यस्तो संख्या २३५ रहेको थियो । केही बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा मर्ज भएका कारण सूचीकृत कम्पनीहरुको संख्या घट्न गएको हो । सूचीकृत कम्पनीहरूमध्ये १९७ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्था (बीमा कम्पनी समेत) रहेका छन् भने १८ वटा उत्पादन र प्रशोधन उद्योग, ७ वटा जलविद्युत् कम्पनी, ४/४ वटा होटल तथा व्यापारिक संस्था र २ वटा अन्य समूहका रहेका छन् ।

१०४. नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा सूचीकृत कम्पनीहरूको चुक्ता पूँजी वार्षिक विन्दुगत आधारमा २५.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असोज मसान्तमा रु. २१७ अर्ब ८८ करोड पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को तेश्रो महिनासम्ममा रु. ६३ करोड बराबरको साधारण शेयर, रु. ३८ करोड बराबरको अग्राधिकार शेयर, रु. २ अर्ब ४५ करोड बराबरको बोनस शेयर र रु. १ अर्ब १० करोड बराबरको डिबेन्चर गरी कुल रु. ४ अर्ब ५६ करोड बराबरको धितोपत्र सूचीकृत भएका छन् ।